

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการยอมรับการปลูกพืชทดแทนฝิ่นของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการพิจารณาดังนี้

1. ปัญหาบนพื้นที่สูง
2. แผนงานและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. งานวิจัยและงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. ปัญหาบนพื้นที่สูง

ปัจจุบันปัญหาบนพื้นที่สูงมี 3 เรื่องใหญ่ๆ ด้วยกันคือ ปัญหาเรื่องชาวเขา ปัญหาการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาเสียดิน โดยแต่ละปัญหามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันสูงมาก และยังประกอบด้วยกลุ่มปัญหาที่สำคัญๆ อีกหลายปัญหาดังนี้

1.1 ปัญหาชาวเขา มีประเด็นของปัญหาที่น่าสนใจอยู่หลายประการ คือ

1.1.1 ปัญหาการเพิ่มจำนวนประชากร อัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรชาวเขา อยู่ในเกณฑ์ ที่สูงมาก เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ มีอัตราการเกิดสูง และมีการอพยพ เข้ามาจากต่างประเทศมาก ศูนย์พัฒนาชาวเขาด้านสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ประมาณการอัตราการเกิดของประชากรชาวเขา เมื่อ พ.ศ. 2529 ว่า มีระดับสูงประมาณ ร้อยละ 5.5 ขณะที่การเพิ่มประชากรชาวเขาโดยอพยพมาจากลาวและพม่า ในช่วง 6 เดือนแรกของ ปี พ.ศ. 2530 มีประมาณ 4,422 คน

1.1.2 ปัญหาความยากจน แม้ว่าในปัจจุบันแนวโน้มที่ชาวเขาเริ่มรู้จักการผลิต เพื่อการจำหน่ายจะเพิ่มขึ้น แต่ชาวเขาก็กังมีรายได้ต่ำ เนื่องจากขาดความรู้ความชำนาญ ในการ ทำการเกษตรที่เหมาะสม ไม่มีความรู้ในอาชีพอื่น การใช้แรงงานยังไม่มีประสิทธิภาพ มีค่าใช้จ่าย ในพิธีกรรมต่าง ๆ มาก ประกอบกับชุมชนชาวเขาอยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก จึงถูกเอาเปรียบด้านการตลาดจากพ่อค้าคนกลาง จากการรวบรวมข้อมูลของกองส่งเสริมชาวเขา กรม ประชาสงเคราะห์พบว่า ในปี พ.ศ. 2529 ชาวเขามีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 15,000 บาท/ปี

1.1.3 ปัญหาด้านการศึกษา จากรายงานการสำรวจประชากรชาวเขา จังหวัด ตาก เชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า มีประชากรชาวเขาที่ไม่ได้รับการศึกษาประมาณร้อยละ 85.9, 79.0, 80.5 และ 75.5 ตามลำดับ สาเหตุสำคัญเนื่องจากชาวเขายังไม่เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการศึกษา ประกอบกับชุมชน ชาวเขาตั้งอยู่ไกลการคมนาคมยากลำบาก ทำให้บริการด้านการศึกษาของรัฐไปไม่ถึง

1.1.4 ปัญหาด้านสาธารณสุข สถานภาพทางสาธารณสุขของชาวเขามีต่ำมาก จากการประมาณการของศูนย์พัฒนาชาวเขาด้านสาธารณสุข เมื่อ พ.ศ. 2529 ปรากฏว่า ชาวเขามีอัตราการเพิ่มของประชากรตามธรรมชาติร้อยละ 3.5 โดยมีอัตราการเกิด 55.5 ต่อ 1,000 อัตราการตาย 20 ต่อ 1,000 และที่น่าสลดใจก็คืออัตราการตายของทารกสูงถึง 81.8 ต่อ 1,000 ในขณะนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2528 อัตราการตายของทารกในประชากรพื้นที่ราบมีเพียง 41.3 ต่อ 1,000 และอัตราการเกิด 19.0 ต่อ 1,000 อัตราการตาย 4.5 อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรเพียงร้อยละ 1.6 ปัญหาด้านสาธารณสุขที่สำคัญของชาวเขาคือ ความเจ็บป่วย โดยเฉพาะโรคระบบทางเดินหายใจ ระบบทางเดินอาหาร และมาเลเรีย ซึ่งเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ ปัญหาทางด้านโภชนาการและการติดฝิ่น ก็เป็นปัญหาที่รุนแรงในชุมชนชาวเขา จากรายงานของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ชาวเขาขาดอาหารถึงร้อยละ 34.1 และจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้ฝิ่นและแนวโน้มการแก้ไขปัญหา โดยศูนย์บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดภาคเหนือ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2530 มีชาวเขาติดฝิ่นประมาณ 30,000 คน หรือประมาณร้อยละ 6.38 ของประชากรชาวเขาอายุ 10 ปีขึ้นไป

1.1.5 ปัญหาการดำรงสภาพความเป็นชนกลุ่มน้อย ชาวเขาเป็นกลุ่มชนที่มีภาษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีทางการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากคนไทยพื้นราบโดยทั่วไปมาก และยังคงแตกต่างกันไปในแต่ละเผ่าอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการอพยพเคลื่อนย้ายทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศค่อนข้างสูง จะเห็นได้จากรายงานการสำรวจประชากรชาวเขา จังหวัดตากเมื่อ พ.ศ. 2528 ซึ่งพบว่า ประชากรชาวเขาที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป ในช่วง พ.ศ.2523-2528 ร้อยละ 10.8 หรือประมาณ 4,678 คน ได้ย้ายถิ่นฐานอย่างน้อย 1 ครั้ง ในจำนวนนี้เป็น การย้ายมาจากต่างประเทศร้อยละ 15.2 หรือประมาณ 709 คน ลักษณะของการตั้งถิ่นฐานของชาวเขาจะกระจัดกระจายเป็นชุมชน เล็ก ๆ ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคมและหุบตาของรัฐ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาและอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงได้ง่าย โดยเฉพาะบางเผ่าที่ยังมีการติดต่อกับชนเผ่าตนที่อาศัยอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ และค่อนข้างเป็นอิสระในประเทศอื่น

เช่น ชนเผ่าแม้วที่อยู่ในลาว จีน และเวียดนาม รวมแล้ว กว่า 6,000,000 คน หรือกะเหรี่ยงที่มีอยู่ในประเทศไมก็แสนคน แต่ปักหลักอยู่ในรัฐคะยาห์กับรัฐก๋อดูแลประเทศพม่ากว่า 3,000,000 คน

1.2 ปัญหาการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ดังได้กล่าวแล้วว่า บนพื้นที่สูงมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือ ป่าไม้ ดิน และแหล่งน้ำ แต่ทรัพยากรเหล่านี้นับวันจะเสื่อมคุณภาพและหมดไปเนื่องจากชาวเขาที่ส่วนใหญ่เลี้ยงชีพด้วยการทำการเกษตรแบบ “ไร่เลื่อนลอย” (Shifting Cultivation) คือใช้วิธีถางป่าแล้วเผาและมีการเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้มองเห็นภาพของความสูญเสียได้ชัดเจนขึ้น จึงแยกเป็นความสูญเสียของทรัพยากรแต่ละชนิด ดังนี้

1.2.1 ป่าไม้ ความสูญเสียทางทรัพยากรป่าไม้ นับเป็นความสูญเสียที่น่าตระหนกและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะป่าบนที่สูงเป็นป่าต้นน้ำลำธาร หากปล่อยให้เนิ่นนานจนเกินไปอันตรายจากดินฟ้าอากาศ แปรปรวนและภัยธรรมชาติ จะปรากฏให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อยๆ อุทากรณีที่น่าสนใจก็คือ กรณีน้ำท่วมจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อช่วงปลายฤดูฝนของปี 2530 แม้ความเสียหายไม่ถึงกับจะกล่าวได้ว่ามากมายมหาศาล แต่ที่สำคัญคือ เชียงใหม่ ซึ่งเปรียบเสมือนหลังคาของประเทศแท้ๆ ยังถูกน้ำท่วมได้ ใครต่อใครหลายคนคงจะฉงนใจคิดถึงประเด็นนี้ เพราะทราบดีว่าสาเหตุน่าจะมาจากป่าไม้บนที่สูงถูกทำลายลงไปมาก ป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร นอกจากจะก่อให้เกิดความชุ่มชื้น และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำแล้ว ยังช่วยป้องกันการท่วมของน้ำป่าและการพังทลายของดินด้วย ตัวเลขต่อไปนี้คงจะชี้ให้เห็นภัยอันน่ากลัว ซึ่งกำลังจะคืบคลานเข้ามาเนื่องจากป่าถูกทำลายลงเรื่อยๆ ได้

ตาราง : แสดงสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้คิดเป็นร้อยละของพื้นที่ทั่วทั้งประเทศ

พ.ศ.	พื้นที่ป่า (%)
2481	73
2498	66
2504	53
2516	43
2519	44
2525	31
2529	29

ที่น่าวิตกและเป็นห่วงก็คือ ตัวเลขนับตั้งแต่ปี 2525 ของตารางข้างต้นนี้ต่ำกว่า เป้าหมายที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเอาไว้ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528 ว่า จะให้ประเทศไทยมีป่าไม้ร้อยละ

40 ของเนื้อที่ประเทศหรือประมาณ 128 ล้านไร่ และจะให้จัดการเป็นป่า เพื่อการอนุรักษ์ จำนวน ร้อยละ 15 ของเนื้อที่ประเทศ หรือประมาณ 48 ล้านไร่

ก่อนปี พ.ศ.2525 กรมป่าไม้ ประมาณการว่า ป่าไม้ทั่วประเทศถูกทำลายเฉลี่ยทั้งหมด 3 ล้านไร่/ปี โดยเป็นฝีมือของชาวเขาถึง 1 ล้านไร่/ปี และจากการเปรียบเทียบโดยภาพถ่ายจากดาวเทียมของกองจัดการป่าไม้ พ.ศ. 2528 พบว่าในปี พ.ศ. 2525 พื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือทั้งหมด 54,847,500 ไร่ และในปี พ.ศ. 2528 ลดลงเหลือ 52,578,750 ไร่ นั่นคือพื้นที่ป่าถูกทำลายในช่วง 3 ปีประมาณ 2,268,750 ไร่หรือเฉลี่ยปีละ 756,250 ไร่

สมศักดิ์ โสสุวัฒน์ นักวิชาการจากสำนักงานปฏิรูปที่ดิน เพื่อการเกษตรชี้ให้เห็นว่า การทำลายป่า นอกจากจะทำให้เกิดผลเสียทางตรงคือ เสียไม้ที่จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ ยังมีผลกระทบทางอ้อม กระเทือนไปถึงสิ่งแวดล้อมอื่นๆ แบบลูกโซ่เช่น สูญเสียธรรมชาติที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ทำให้เกิดอุทกภัยในบริเวณป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อฝนตกลงมายอดไม้และลำต้นจะคอยรองรับบริเวณน้ำฝนไว้ ไม่ให้ลงสู่พื้นดินเร็วเกินไป ในขณะที่รากไม้ก็จะยึดดินเอาไว้ไม่ให้พังทลายด้วย ดังนั้น เมื่อป่าไม้ถูกทำลายปริมาณน้ำไหลบ่าบนผิวดินลงสู่แม่น้ำลำธารจึงเพิ่มขึ้นในเวลารวดเร็ว ถ้าระบายไม่ทันจะก่อให้เกิดน้ำท่วม เกิดการกัดเซาะดิน (Soil Erosion) ทำให้สูญเสียจากกำลังลม ลำธารแห้งขอด เกิดภาวะฝนแล้งและฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป สุดท้ายคือก่อให้เกิดการสูญเสียธรรมชาติที่สวยงาม

1.2.2 ดิน ปัญหาของดินบนที่สูง นอกจากจะเป็นเรื่องสืบเนื่องจากการที่ป่าไม้ถูกทำลายแล้วยังมีปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ เพราะถูกตรากตรำใช้งานโดยปราศจากการทำนุบำรุงที่ดีพอ การใช้ที่ดินไม่เหมาะสมหรือใช้ที่ดิน โดยไม่มีการวางแผนเช่นนี้ ทำให้ผลผลิตต่ำลงเรื่อยๆ ดร.สำราญ สมบัติพานิช แห่งกองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน ได้ให้ข้อสังเกตในเรื่องนี้ อย่างน่าสนใจว่า “การบุกรุกขึ้นไป ทำไร่บนที่ดอนและบนภูเขา นับเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะการตัดฟันต้นไม้เดิมออกแล้วปลูกพืชไร่ นั้น เป็นการทำลายสภาพเดิมที่พื้นดินมีสิ่งปกคลุมอยู่ตลอดทั้งปี เมื่อน้ำที่ดินนั้นมาปลูกพืชไร่จึงทำให้น้ำดินพังทลายลงสู่เบื้องล่าง และไม่สามารถให้ผลผลิตพืชได้เท่าที่ควร เมื่อถึงเวลานั้น เกษตรกรก็ต้องย้ายไปตัดฟันป่าลงใหม่เช่นนี้เรื่อยๆไป ท้ายที่สุด เมื่อไม่สามารถหาเลี้ยงตัวและครอบครัวได้ จึงย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในเมืองใหญ่ เพื่อขายแรงงาน ก่อให้เกิดชุมชนแออัดที่มีสภาพของความยากจนให้เห็นได้ทั่วไป เกิดเป็นปัญหาสังคม

มีนักวิชาการบางท่านให้เหตุผลว่า สาเหตุที่ใช้พื้นที่บนที่สูงเป็นไปอย่างไม่ทะนุถนอม ก็เพราะผู้คนที่อาศัยอยู่บนนั้น ไม่ค่อยมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของที่ดินการเข้าถือครองที่ดินใช้วิธีบุกรุกเข้าไปโดยเฉพาชาวบ้านการครอบครองที่ดินอาศัยสิทธิตามขนบธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น จะย้ายไปที่อื่นเมื่อใดก็ได้ ไม่มีการหวงแหนเสียตายเท่าที่ควร

สำหรับวิธีการวัดปริมาณความเสื่อมโทรมของดินนั้นใช้การวัดหน้าดิน (ดินบน) ว่าสูญเสียไปเท่าใดเพราะหน้าดินเป็นส่วนสำคัญที่สุดสำหรับการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของพืช กรมพัฒนาที่ดิน ได้ประเมินศักยภาพในการชะล้างพังทลายของดินในภาคเหนือไว้ว่ามีพื้นที่ที่ถูกชะล้างพังทลายในระดับปานกลาง (5-20 ตัน/ไร่/ปี) ระดับรุนแรง (20-100 ตัน/ไร่/ปี) และระดับรุนแรงมาก (มากกว่า 100 ตัน/ไร่/ปี) รวมทั้งสิ้นถึง 29 ล้านไร่ โดยพื้นที่ที่การชะล้างพังทลายตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป ได้แก่ พื้นที่บนที่ดอนหรือบนภูเขา

1.2.3 แหล่งน้ำ ความสูญเสียของแหล่งน้ำ มีสาเหตุสำคัญมาจากการบุกรุกทำลายป่า และเป็นปัญหาสืบเนื่องจากการกัดชะพังทลายของดิน เพราะดินที่ถูกกัดชะจนพังทลาย จะถูกกระแสน้ำพัดพาจากที่สูงลงไปทับถมแม่น้ำลำธารให้ตื้นเขิน เกิดน้ำท่วมไร่นาอย่างที่เกิดขึ้นกันเป็นประจำ แม้แต่แม่น้ำเจ้าพระยาก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โดยรัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณขุดลอกสันดอนที่ปากแม่น้ำซึ่งมีจำนวนมากถึง 12.5 ล้านตันปี

นอกจากความสูญเสียของ ปริมาณน้ำแล้ว คุณภาพของน้ำก็ยังถูกทำลายจากสาเหตุของการทำลายป่าต้นน้ำธารด้วยเพราะดินที่พังทลายลงสู่แม่น้ำลำธาร จะทำให้เกิดตะกอนดินหมัก และน้ำมีออกซิเจนไม่เพียงพอ ซึ่งจะกระทบถึงชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์น้ำในบริเวณที่มีปัญหานี้ขึ้นอีกด้วย

1.3 ปัญหายาเสพติด ที่สูงของประเทศไทยนอกจากจะมีปัญหาราชาพันดังกล่าวแล้ว ยังมีปัญหาใหญ่และสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ บริเวณนี้เป็นแหล่งต้นตอของยาเสพติด โดยเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของ "สามเหลี่ยมทองคำ" แหล่งผลิตฝิ่นที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก กล่าวคือ สามเหลี่ยมทองคำหรือ Golden Triangle เป็นพื้นที่บริเวณรอยต่อระหว่างประเทศพม่า ลาว ไทย รวม 3 ประเทศ โดยครอบคลุมอาณาบริเวณภูเขาคะฉิ่น (Kachin Hill) และที่ราบสูงฉาน (Shan Plateau) ของประเทศพม่า บริเวณภูเขาตอนเหนือของประเทศลาว และบริเวณภูเขาทางภาคเหนือของประเทศไทยพื้นที่ส่วนนี้ มีอาณาบริเวณประมาณ 194,000 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 75,000 ตารางไมล์ เป็นที่ตั้งหมู่บ้านต่างๆ มากกว่า 3,000 หมู่บ้าน และมีประชากรกว่า 1,000,000 คน ผลผลิตฝิ่นที่ได้จากสามเหลี่ยมทองคำ เฉลี่ยแล้วปีละประมาณ 500-700 ตัน

ปัญหายาเสพติดบนที่สูงของประเทศไทย ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะตัวโดดๆ แต่เป็นปัญหา ที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับปัญหาอื่นๆ อีกหลายปัญหา โดยเฉพาะปัญหาชาวเขา และปัญหาการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นเพราะผู้ปลูกฝิ่นในประเทศไทยของเราก็ได้แก่ ชาวเขา 6 เผ่า คือ แม้ว เย้า ลีซอ มูเซอ อีก้อ และกะเหรี่ยงนั่นเอง ส่วนวิธีการปลูกฝิ่นก็ใช้ระบบการทำไร่เลื่อนลอย ที่ทำความเสียหายให้ทรัพยากรธรรมชาติบนที่สูงอย่างใหญ่หลวง

2. แผนงานและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. แผนพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ กล่าวไว้ว่า "5.4 เร่งแก้ปัญหาในพื้นที่ที่ยังมีปัญหาคความมั่นคงอยู่ โดยการพัฒนาต่อเนื่องเพื่อยุติปัญหาได้อย่างถาวร ทั้งนี้ การพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาคความมั่นคงบางพื้นที่จำเป็นต้องเร่งรัดการดำเนินงานเพื่อยุติปัญหาที่มีอยู่ในอดีต เพื่อให้เกิดความสงบสุขพร้อมที่จะรับการพัฒนาปกติ เช่น พื้นที่จังหวัดชายแดนภาค

ได้พื้นที่ชาวเขา พื้นที่ที่มีปัญหาการค้ายาเสพติด โดยเร่งรัดการพัฒนาให้มีการจัดสรรทรัพยากร ตามแผนพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง”

2. แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2535-2539 กลยุทธ์การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กล่าวไว้ว่า “ขยายงานพัฒนาให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกฝิ่น โดยอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศพร้อมกับผลักดันให้งานพัฒนาที่สูง เพื่อแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นให้เข้าสู่ระบบงานปกติในที่สุด ทั้งนี้ โดยเน้นการพัฒนาการเกษตรแบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นส่วนสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการศึกษาสาธารณสุข และการพัฒนาชุมชน

3. แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนที่สูง พ.ศ. 2535-2539 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนบนที่สูงมีความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบ ถูกต้องตามกฎหมาย สอดคล้องกับระบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเลิกการปลูกพืชเสพติดโดยได้รับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานในระดับที่สามารถดำรงชีวิตและช่วยเหลือตนเองได้ และได้รับการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่ระบบการปกครองและการพัฒนาในระบบปกติต่อไป

จากทฤษฎีที่อ้างถึงและแผนระดับชาติเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ที่ได้กล่าวถึงข้างต้น มุ่งที่จะอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มชาวเขา ซึ่งการดำเนินการของรัฐจะเข้าไปดำเนินการพัฒนากลุ่มเป้าหมายนี้ ตลอดจนการมีแผนงานต่างๆ รองรับ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มชาวเขาที่รัฐต้องการ และมีความเป็นไปได้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในพื้นที่ชาวเขา โดยให้ดำเนินการพัฒนาชาวเขาอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการแก้ไขปัญหาการปลูกพืชเสพติดของชาวเขา

จากประเด็นทั้งสองดังกล่าว จึงเห็นว่า ในการแก้ไขปัญหาชาวเขาและการลักลอบปลูกฝิ่นนั้น แนวทางในการพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มประชากรชาวเขา เพื่อแก้ไขปัญหาของชาวเขาและการลักลอบปลูกฝิ่นได้ จึงเริ่มเกิดการก่อตัวของแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาชาวเขาและการลักลอบปลูกฝิ่น โดยอาศัยนโยบายและแนวทางการปฏิบัติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ดังกล่าว เป็นหลักการสำคัญ

กลยุทธ์ในแต่ละสาขาของแนวความคิดการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูง

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า แนวความคิดการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูง เป็นการนำเอาการพัฒนาในสาขาต่างๆ มาบูรณาการเพื่อให้การปฏิบัติงานมีเอกภาพ มีทิศทางที่ชัดเจนไปในแนวทางเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละสาขาของการพัฒนานั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ของการพัฒนาไว้ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงาน กลยุทธ์ของแต่ละสาขาการพัฒนาประกอบด้วย

1. สาขาการพัฒนาการเกษตร (Agricultural Development Sector)

จุดประสงค์ของกลยุทธ์ในสาขาการพัฒนาด้านนี้ก็เพื่อปรับปรุงระบบการเกษตรของชาวเขาให้เหมาะสมกับการใช้พื้นที่ดินที่สูง ให้อยอมรับพืชชนิดอื่น และวิธีปฏิบัติทางการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อลดการทำไร่เลื่อนลอยและการปลูกฝิ่น และนำไปสู่การเกษตรกรรมแบบถาวร ประกอบด้วยกลยุทธ์การดำเนินงานคือ

1.1 การสร้างระบบการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งการเกษตรเพื่อการผลิตสำหรับการยังชีพและการผลิตเพื่อเป็นรายได้ทดแทนการปลูกฝิ่น

1.2 มีการปรับปรุง การใช้ที่ดินโดยวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้สามารถใช้ที่ดินได้เป็นระยะเวลาชานาน และลดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.3 ส่งเสริมการเพาะปลูกพืช หลายชนิด ทั้งพืชเพื่อการยังชีพ และพืชรายได้ทดแทนการปลูกฝิ่น

1.4 ปรับปรุงระบบการสนับสนุนทางด้านเกษตรกรรม เช่น ระบบสินเชื่อการจัดหาวัสดุ การเกษตรและการตลาด ตลอดจนการจัดหาแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร

1.5 ปรับปรุงวิธีการเก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว (Post Harvest)

1.6 ฝึกอบรมเกษตรกร และให้มีการนิเทศ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.7 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมกับที่สูง

1.8 แนะนำการใช้ผลผลิตในไร่ชา เป็นอาหารสำหรับสัตว์

1.9 ให้บริการทางด้านการศึกษา

1.10 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลา เพื่อเป็นรายได้เสริมและเป็นอาหารโปรตีนในครอบครัว

2. สาขาการพัฒนาป่าไม้ (Forest Development Sector)

ปัจจุบันพื้นที่ป่าถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันและฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายให้กลับสู่สภาพปกติ ดังนั้น กลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาป่าไม้จึงประกอบด้วย

- 2.1 การปลูกป่าทดแทนพื้นที่เสื่อมโทรม
- 2.2 การปลูกป่าชุมชน เพื่อเป็นป่าใช้สอย
- 2.3 การจัดการลุ่มน้ำขนาดเล็ก
- 2.4 การป้องกันไฟป่า
- 2.5 การสร้างอาสาสมัครป้องกันรักษาป่า
- 2.6 การฝึกอบรมชาวเขาและพนักงานป่าไม้

3. สาขาการพัฒนาศึกษา (Educational Development Sector)

การพัฒนาศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้า ก็คือ การที่ประชาชนได้รับการศึกษาทั้งหญิงและชาย ดังนั้น การพัฒนาศึกษาจึงเป็นสาขาการพัฒนามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและคุณภาพชีวิตของประชากรชาวเขา ทั้งนี้โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

- 3.1 การปรับปรุงระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
- 3.2 การกระจายโครงสร้างของการบริการการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และทุกกลุ่มประชากร
- 3.3 การจัดระบบการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมโอกาสให้แก่ประชากรที่ยังไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา
- 3.4 การส่งเสริมให้เด็กหญิงชาวเขาได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน และสตรีชาวเขาได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 3.5 การส่งเสริมให้เด็กชาวเขาได้มีโอกาสทางการศึกษาในภาคบังคับและในระดับที่สูงขึ้น
- 3.6 ส่งเสริมการฝึกอบรมครูให้มีความพร้อมในการจัดการ การเรียนการสอน
- 3.7 ส่งเสริมและฝึกอบรมให้ชาวเขาได้เป็นครู

4. สาขาการพัฒนาสาธารณสุข (Health Development Sector)

การบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในชุมชนบนพื้นที่สูงยังมีอยู่น้อยไม่เพียงพอที่จะบริการแก่กลุ่มประชากรเป้าหมาย จึงยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวเขาใช้เงินเป็นยารักษาโรค ดังนั้น การพัฒนาสาธารณสุข จึงมีความจำเป็นเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาวเขาตลอดจนเป็นการลดการพึ่งพาเงินของชาวเขาอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

- 4.1 การปรับปรุงการให้บริการสาธารณสุขที่มีอยู่ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
- 4.2 การกระจายโครงสร้างการให้บริการสาธารณสุขให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มประชากรเป้าหมาย
- 4.3 การส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน
- 4.4 การอนามัยแม่และเด็ก
- 4.5 การส่งเสริมสุขภาพภิบาลในหมู่บ้าน
- 4.6 สนับสนุนการวางแผนครอบครัวอย่างจริงจังและได้ผล
- 4.7 การจัดการรณรงค์เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็ก
- 4.8 การปรับปรุงระบบน้ำอุปโภคในหมู่บ้าน
- 4.9 การให้ความรู้ด้านสุขอนามัย และรณรงค์ให้การศึกษาด้านอนามัย
- 4.10 ส่งเสริมและฝึกอบรมชาวบ้านให้เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

5. สาขาการพัฒนาระบบพื้นฐานและแหล่งน้ำ (Infrastructural Development Sector)

โดยทั่วไปการสร้างปัจจัยพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนนและทางเดินเท้าในเขตภูเขา ถ้าไม่มีประสิทธิภาพในการจัดสร้างแล้ว ปัจจัยพื้นฐานที่ถูกสร้างขึ้นเหล่านี้ จะมีผลกระทบต่อความสูญเสียและการพังทลายของหน้าดิน ดังนั้น การดำเนินงานในสาขาการพัฒนานี้ จึงควรคำนึงถึงกลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

- 5.1 การศึกษาสภาพและความเป็นไปได้ของการสร้างถนน (Feeder Road) โดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือหากมีพยายามดำเนินการให้มีผลกระทบต่อให้น้อยที่สุด
- 5.2 ปรับปรุงถนนและทางเท้าที่มีอยู่แล้วให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดทั้งปี
- 5.3 ฝึกอบรมชาวเขาในท้องถิ่นให้รู้จักการบำรุงรักษาถนนและทางเดินเท้า
- 5.4 สนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ดั้งเดิมในท้องถิ่นให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่และใช้ได้เป็นระยะเวลานาน

5.5 สนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

5.6 ฝึกอบรมเกษตรกรชาวเขา ให้รู้จักการใช้และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ

5.7 แสวงหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อป่าไม้และสิ่งแวดล้อม

6. สาขาการพัฒนาชุมชน (Community Development Sector)

หลักการสำคัญของการพัฒนาในสาขาการพัฒนาชุมชนนี้ ก็เพื่อให้ชาวเขารู้จักและสามารถพัฒนาตนเองและพึ่งตนเอง รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างและกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ดังนั้น กลยุทธ์ของการพัฒนาในสาขานี้ จึงประกอบด้วย

6.1 การส่งเสริมให้มีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

6.2 การส่งเสริมและพัฒนาผู้นำท้องถิ่น สตรี และเยาวชน

6.3 การสร้างกลุ่มสนใจในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี กลุ่มสหกรณ์

6.4 สนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาโดยความคิดของชุมชน

6.5 สนับสนุนและส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

7. สาขาพัฒนาอาชีพอื่นนอกภาคการเกษตร (Non-Agricultural Development Sector)

อาชีพอื่นนอกภาคการเกษตรเป็นเรื่องที่ควรได้รับการสนับสนุน เพราะจำนวนประชากรชาวเขาที่เพิ่มขึ้นมากอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร รวมทั้งมีผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ฉะนั้น จึงต้องหาหนทางในการเปลี่ยนแปลงอาชีพการเกษตรไปสู่อาชีพอื่นๆ นอกภาคการเกษตร ในขณะเดียวกันจะเป็นการระบายชาวเขาที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงให้มามีอาชีพอื่นในพื้นที่ราบ ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาดังกล่าวข้างต้น กลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินงานของการพัฒนาในสาขานี้ ได้แก่

7.1 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของอาชีพอื่นที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีชาวเขา

7.2 สนับสนุนมาตรการที่เหมาะสม เพื่อสร้างงานที่มีการว่าจ้างงานโดยไม่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยว งานหัตถกรรมในครัวเรือน

7.3 การฝึกอบรมและสร้างทักษะแรงงานฝีมือให้แก่กลุ่มชาวเขา

7.4 สนับสนุนข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน

แนวความคิดการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูงข้างต้นนี้ เป็นแนวความคิดที่ได้ก่อตั้งมาจากประสบการณ์การทำงานกับชาวเขา และการแก้ปัญหาการลักลอบปลูกฝิ่นของหน่วยงานต่างๆ ที่ผ่านมา ประกอบกับการนำเอานโยบายและแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาชนบทแห่งชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 มาพัฒนาเป็นแนวความคิดใหม่ ที่มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาชาวเขาและการปลูกฝิ่น ตลอดจนปัญหาอื่นๆ บนพื้นที่สูงโดยสมบูรณ์ และให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำแนวความคิดนี้ไปสู่การปฏิบัติจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อแนวความคิดนี้ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจในแนวความคิดนี้อย่างถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และพร้อมใจกันปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผล และที่สำคัญจำเป็นจะต้องได้รับการสนับสนุนเป็นนโยบายของรัฐเพื่อที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาชาวเขาและการปลูกฝิ่นของชาติต่อไป

แผนภูมิที่ 2 แสดงรายชื่อหน่วยงานปฏิบัติของสาขาการพัฒนิต่างๆ ตามแนวความคิด
การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูง

สาขาการพัฒนา	หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
การพัฒนาการเกษตร	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมวิชาการเกษตร 2. กรมส่งเสริมการเกษตร 3. กรมพัฒนาที่ดิน 4. กรมปศุสัตว์ 5. กรมประมง 6. กรมส่งเสริมสหกรณ์ 7. กรมประชาสัมพันธ์ 8. มหาวิทยาลัย 9. หน่วยงานภาคเอกชนต่างๆ
การพัฒนาป่าไม้	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมป่าไม้ 2. กรมประชาสัมพันธ์
พัฒนาการศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 3. กรมสามัญศึกษา 4. กรมอาชีวศึกษา 5. ตำรวจตระเวนชายแดน 6. กรมประชาสัมพันธ์
พัฒนาสาธารณสุข	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 2. กรมอนามัย 3. กรมการแพทย์
พัฒนาปัจจัยพื้นฐานและแหล่งน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการปกครอง 2. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท 3. กรมชลประทาน 4. กรมป่าไม้

สาขาการพัฒนา	หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
การพัฒนาชุมชน	1. กรมการปกครอง 2. กรมประชาสงเคราะห์ 3. กรมการพัฒนาชุมชน
การพัฒนาอาชีพอื่น	1. กรมการพัฒนาชุมชน
นอภาคการเกษตร	2. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท 3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 4. มูลนิธิโครงการหลวง 5. หน่วยงานภาคเอกชนต่าง ๆ

3. งานวิจัยและงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ

บุญสม (2529:162) ได้ให้คำนิยามของการยอมรับว่า "เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรหลังจากที่ได้รับความรู้ แนวความคิด ความชำนาญ ประสบการณ์ใหม่และได้ยึดถือปฏิบัติตาม นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่า ในการส่งเสริมการเกษตรนั้นมุ่งหวังที่จะพัฒนาด้านการเกษตรให้มีความเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาได้แค่ไหน เพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้ประกอบการคือเกษตรกรจะรับรู้ ยอมรับ ศรัทธาในความรู้ และนำเอาความรู้ที่แพร่กระจายจากเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติได้ผลแค่ไหน สำหรับ Rogers and Shoemaker (1971) อ้างโดย ดิเรก (2527:62) ได้ให้ความหมายของกระบวนการยอมรับ (Adoption process) ว่า "เป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลแต่ละคน que เริ่มตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีหนึ่ง ๆ ไปจนถึงการยอมรับเทคโนโลยีนั้นอย่างเปิดเผย"

ดิเรก (2527:62) กล่าวว่าในการนำการเปลี่ยนแปลงนั้น แนวความคิดใหม่ที่จะนำมาเพื่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยเฉพาะด้านนวัตกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการเกษตรแล้ว มีปัจจัยเกี่ยวข้องกับการยอมรับอยู่หลายประการ คือ

1. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข หรือสภาวะการณโดยทั่วไป ซึ่งได้แก่

- 1.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

1.2 สมรรถภาพในการดำเนินงานของสถาบันหรือองค์การโดยส่วนรวมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งได้แก่

2.1 บุคคลเป้าหมาย คือ ตัวเกษตรกรโดยส่วนรวมเอง

2.2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.3 นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเกษตรเอง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ

ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการยอมรับ ซึ่งประกอบด้วย

อายุ เอกพงศ์ (2532) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกไม้ดอก เพื่อเป็นรายได้เสริมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าอายุของเกษตรกรมีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกไม้ดอก สำหรับวิทัศน์ (2534) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง พบว่าอายุของชาวเขาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟ

ระดับการศึกษา บุญเกิด (2524:16-23) ได้ศึกษาลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ทางการเกษตรในประเทศไทย พบว่าระดับการศึกษาของสมาชิกในครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทำให้เกษตรกรยอมรับการเปลี่ยนแปลงพันธุ์พืชใหม่ นอกจากนี้ อำนวย ศาสตร์ (2528) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วในจังหวัดน่าน พบว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูงจะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำ

ประสบการณ์ วิทัศน์ (2534) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าระดับประสบการณ์การปลูกกาแฟของชาวเขา มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้า

รายได้ แสงอรุณ (2537 : 83) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้สารจากสะเดาคูบคุมแมลงศัตรูพืชของเกษตรกร จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ารายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้สารจากสะเดาคูบคุมแมลงศัตรูพืช ตรงกันข้ามกับวัลลภา (2525) ที่ศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรรายได้น้อยของจังหวัดลำปาง

และสกลนคร : เน้นหนักต้นตอที่เป็นวิฤตและสิ่งตีพิมพ์ พบว่า รายได้ของเกษตรกรทั้งสองจังหวัดไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับเทคโนโลยีเกษตรจากแหล่งต้นตอที่ต่างกันเลย และจรัล (2539 : 55) ที่ทำการศึกษารื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงสุกรขุนในจังหวัดน่าน พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร

ขนาดพื้นที่ถือครอง จากการศึกษาของวิริยะ (2526:112) เรื่องการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาน้ำจืดของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาน้ำจืด (รพข.) จังหวัดหนองคาย พบว่าสมาชิกที่มีพื้นที่ถือครองทำการเลี้ยงปลาน้ำจืดมากจะยอมรับความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาน้ำจืดในทางทฤษฎีและปฏิบัติจากการฝึกอบรมมากกว่าสมาชิกที่มีพื้นที่ถือครองทำการเลี้ยงปลาน้ำจืดน้อย เช่นเดียวกับสุภาวัลย์ (2533 : 76) ที่ทำการศึกษารื่องการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงสุกรขุนของเกษตรกร ผู้เลี้ยงสุกรขุนในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนที่มีขนาดฟาร์มแตกต่างกันยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงสุกรขุนแตกต่างกัน และสุนทร (2536 : 110) ซึ่งทำการศึกษารื่องการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงของเกษตรกรจังหวัดสิงห์บุรี : ศึกษาเฉพาะกรณีชมรมไม้ผลสิงห์บุรี ปีพุทธศักราช 2534 พบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงแตกต่างกันจะยอมรับเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงแตกต่างกัน นอกจากนี้สิริรัตน์ (2532 : 78) ได้ทำการศึกษารื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับและไม่ยอมรับนวัตกรรมของชาวนา : ศึกษากรณีจังหวัดปัตตานี พบว่า ขนาดที่นามีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของชาวนา ตรงกันข้ามกับสุวรรณี (2528 : 86) ที่ทำการศึกษารื่องการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ขนาดของฟาร์มไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยส่วนรวมของเกษตรกร

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรโดยตรง จากการศึกษาของไพบูลย์ (2525) ได้สรุปผลการศึกษารื่องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม มีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ของเกษตรกร

การได้รับข่าวสาร นัสชัย (2523:70) ได้ศึกษารื่องการยอมรับการปลูกพืชในฤดูแล้งของเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าสาเหตุบางประการที่เกษตรกรยอมรับการปลูกพืชในฤดูแล้งคือ ปลูกตามเพื่อนบ้าน เห็นเพื่อนบ้านปลูกแล้วมีกำไรมากขึ้น ส่วนแหล่งความรู้ในการปลูกพืชในฤดูแล้ง ส่วนใหญ่ได้มาจากเพื่อนบ้าน

ความพอใจในราคา สิริรัตน์ (2532) พบว่าการที่จะให้เกษตรกรเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรแบบใหม่ โดยการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรนั้น 1) จะต้องให้ผลตอบแทนสูง และมีกำไรเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการที่ใช้อยู่เดิม 2) ต้องมีการแนะนำและสาธิตให้เข้าใจถึงวิธีปฏิบัติและต้องเชื่อแน่ว่าเกษตรกรสามารถทำตามได้ 3) ปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จะ

ต้องมีอยู่ตลอดเวลา และเกษตรกรสามารถหาซื้อได้ในราคาพอสมควรและ 4) ระบบราคาและตลาดจะต้องมีประสิทธิภาพ

การเข้ารับการศึกษาของ วิทัศน์ (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับบริการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าความบ่อยครั้งของการเข้ารับการศึกษาส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้า มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับบริการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้า

ผู้นำในชุมชน เฉลิมชนม์ (2538 : 92) ได้ทำการศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีในการผลิตสุกรแม่พันธุ์ของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าลักษณะการเป็นผู้นำของเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการยอมรับเทคโนโลยีในการผลิตสุกรแม่พันธุ์ ซึ่งขัดแย้งกับดุษฎี (2536 : 58) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ลักษณะความเป็นผู้นำของสมาชิกกลุ่มไม่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี

สุรพล (2514) ได้ศึกษาเหตุผลและความจำเป็นต่อการจะต้องดำเนินการแก้ปัญหาชาวเขาเนื่องจากปัญหาความมั่นคง สำหรับนโยบายจะแก้ปัญหาเสถียรภาพให้มาตรการทางการเมืองคือ การพัฒนามากกว่าปราบปรามโดยชาวเขาไม่ได้ขัดขวางในการที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมให้เข้ากับคนไทย แต่ควรใช้เวลาเปลี่ยนแปลงทีละน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและประเพณี

อรัญ (2524) ได้ศึกษาถึงเหตุผล และความจำเป็นของการใช้มาตรการควบคุมฝิ่น โดยการใช้มาตรการในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นำการปราบปรามโดยให้เหตุผลว่าเป็นการสนับสนุนนโยบายรวมพวกของชนในชาติ อันเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับชาติ ทั้งนี้เพราะปัญหาการแพร่ระบาดของฝิ่นในชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการเมืองของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูงได้นำแผนแม่บทของป.ป.ส./UNDCP 1983 เป็นหลักในระยะแรก มีการใช้มาตรการปราบปรามการตัดฝิ่นทำลายไร่ฝิ่น เพิ่มขึ้นควบคู่กับมาตรการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่ไปกับการดำเนินการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนฝิ่น ทั้งนี้เพื่อลดปริมาณการลักลอบปลูกฝิ่นของชาวเขา และได้ศึกษาผลกระทบของโครงการพัฒนาที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของชาวเขา ในบางหมู่บ้าน ในลักษณะของการเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนาในระยะเวลาดังกล่าว กับหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการพัฒนาใดๆ โดยตรง ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่า หมู่บ้านที่มี

โครงการพัฒนา ได้ปรากฏผลออกมาในทางบวกมากกว่าในทางลบ โดยเฉพาะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากในด้านการประกอบอาชีพ การเกษตรและแนวคิดในการปรับปรุงอาชีพของชาวเขา

พิพัฒน์ (2538) ได้ศึกษาวิจัยผลกระทบของการติดเฮโรอีน ต่อสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน พบว่าบุตรที่ได้รับการศึกษาชั้น ป.1-ป.6 หรือสูงกว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างบุตรของผู้ติดเฮโรอีนและไม่ติดเฮโรอีน สันนิษฐานจากปัจจุบัน ชาวเขาเริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษา รวมทั้งรัฐบาลได้สนับสนุนการศึกษา มีการขยายรูปแบบของการศึกษา โดยมีการศึกษานอกโรงเรียนเข้าไปเสริมในพื้นที่ที่ห่างไกลจากโรงเรียนของการประถมศึกษา ทำให้เด็กสามารถเข้าเรียนในระดับชั้น ป.1-ป.6 หรือสูงกว่า อีกทั้งในส่วนของโรงเรียนการประถมศึกษาามีกิจการโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กมาเรียนหนังสือและมีอาหารรับประทาน

พิพัฒน์ (2538) พบว่า การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรใกล้เคียงกับที่ทำกันในปีก่อน ๆ ขณะที่พื้นที่เท่าเดิมแต่จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนพื้นที่ในการทำการเกษตร จึงทำให้มีรายได้จากการทำการเกษตรน้อยลง เกิดการอพยพมาหางานรับจ้างนอกหมู่บ้านหรือในเมืองใหญ่ๆ มากขึ้น อีกทั้งสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากพื้นที่ดินมีการชะล้างหน้าดินค่อนข้างสูงทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินมีน้อยทำให้การปลูกพืชไม่ค่อยจะได้ผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดย เบญจา และ คณะ (2530) ได้ศึกษาวิจัยและผลกระทบของการพัฒนาสังคมต่อชาวเขา ซึ่งศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนชาวเขานั้นมีผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชนชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่มกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่าชาวเขาส่วนใหญ่ ในพื้นที่ทั้งสองโครงการ มีการทำไร่นาถาวรแทนการทำไร่เลื่อนลอย และทำการเพาะปลูกพืชหลายครั้งต่อปีในพื้นที่ที่มีชลประทาน ซึ่งมีผลทำให้ชาวเขามีรายได้ส่วนใหญ่จากการเพาะปลูกสูงกว่าเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ก่อนมีโครงการ การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพอนามัยชาวเขามีการยอมรับการรักษาพยาบาลแบบใหม่ และการวางแผนครอบครัวมากขึ้น ผลการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ชาวเขามีการยอมรับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งส่งผลทำให้ชาวเขามีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น สำหรับผลในด้านการปกครองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็คือ ชาวเขาส่วนใหญ่ เคารพในกฎเกณฑ์ของสังคม และยอมรับการจัดระเบียบการปกครองหมู่บ้านและที่สำคัญก็

คือ ชาวเขาส่วนใหญ่ยอมรับการปลูกฝิ่น การเสพติดยาและตัดต้นไม้เป็นการกระทำผิดกฎหมาย แม้ว่าอาจจะมีบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับข้อห้ามแต่ก็ปฏิบัติตามเพราะกลัวได้รับโทษตามกฎหมาย

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยสมพงษ์ และคณะ (2531) ได้ศึกษาผลกระทบของการสร้างถนนบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นปัจจัยด้านโครงสร้างบริการขั้นพื้นฐาน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาบนพื้นที่สูง พบว่าถนนเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้การปลูกฝิ่นลดลงเนื่องจากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบวิถีการดำรงชีพ และประกอบอาชีพของชาวเขา และทำให้การปราบปรามทำได้อย่างจริงจังและรวดเร็ว การสร้างถนนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจุดชนถ่ายฝิ่นและเฮโรอีนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งชนถ่ายด้วยการเดินเท้า หรือม้าต่างไปตามเส้นทางที่เคยชนดั้งเดิม ต้องชนผ่านถนนเป็นบางช่วงบางตอน การเบี่ยงเบนเส้นทางลำเลียงดั้งเดิม ทำให้โอกาสในการจับกุมมีมากขึ้น และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยผู้ที่อยู่บนพื้นที่สูงมีโอกาสใกล้ชิดชาวพื้นราบมากขึ้น และเริ่มเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมแบบเก่าดั้งเดิมการสร้างถนนทำให้เกิดการขยายและผลผลิตต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

เนื่องจากการขยายตัวทางตลาด ถนนมีส่วนทำให้การถือครองที่ดินมีขนาดเปลี่ยนแปลงใหญ่ขึ้น ชาวเขารู้สึกมั่นคงในการตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัยจึงชนขยาย มีที่ดินไว้ให้มาก ซึ่งในบางพื้นที่ได้เกิดผลในทางลบเนื่องจากชาวเขาขายที่ดินทำกิน

มล.พันธุ์สุรย์ และคณะ (2526) ได้ศึกษาผลกระทบของโครงการพัฒนาทางสังคมที่มีต่อสตรีและเด็กชาวเขา ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้บริการด้านต่างๆ แก่ชาวเข่าว่านอกจากจะจัดให้เพียงพอแล้ว ควรจะได้ปรับแนวความคิดชาวเขารู้จักช่วยตนเองหรือให้ชาวเขายืนอยู่บนขาของตนเอง ในวันนี้ ข้างหน้า มีฉะนั้นองค์การต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ ก็คงจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเขาตลอดไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งคงเป็นไปได้